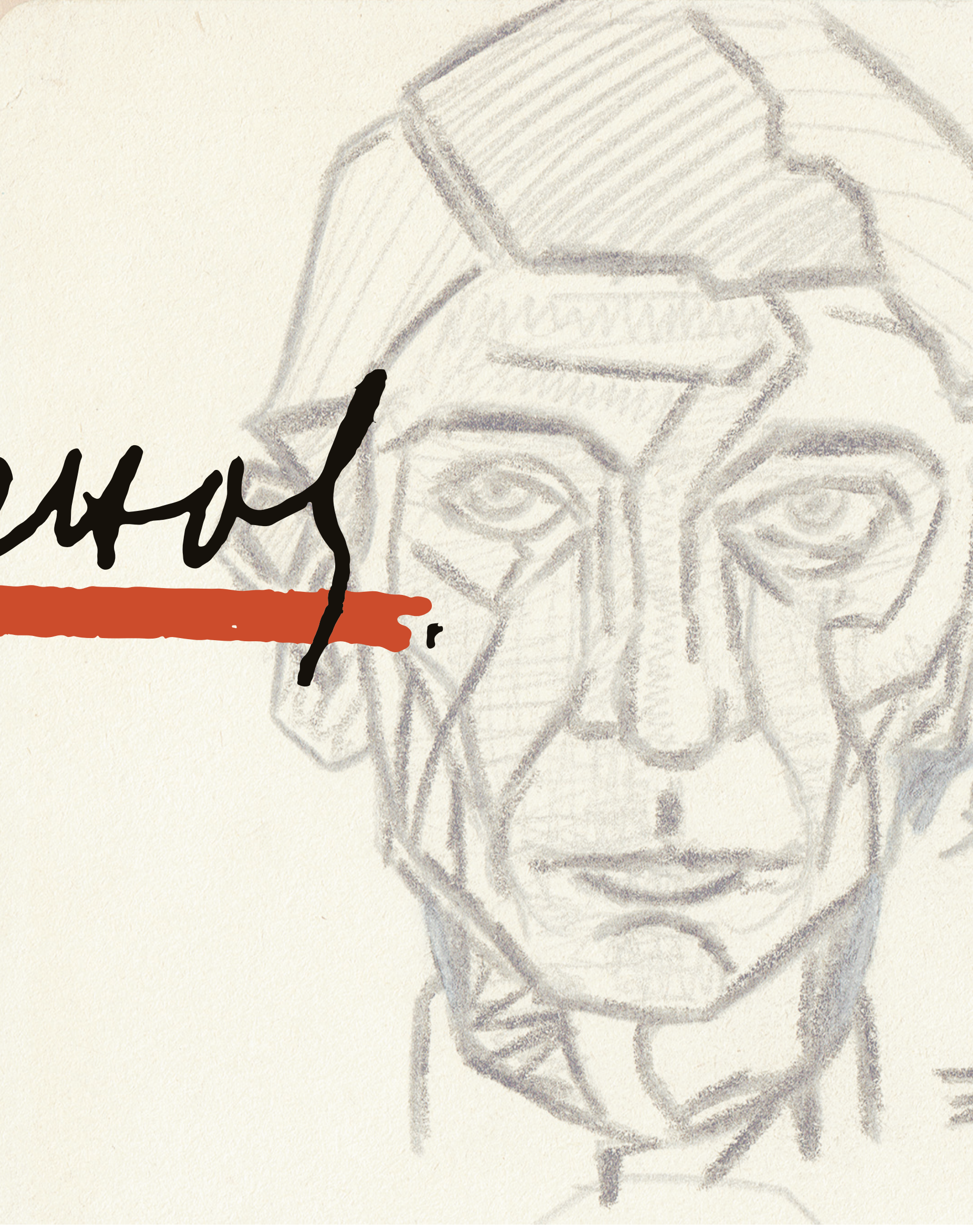

U. Nautz

A thick, horizontal red brushstroke underline is positioned below the text, extending across the width of the page.

ЦАНКО ЛАВРЕНОВ

1896 – 1978

Фондация „Цанко Лавренов“, 2018

Книгоиздателска къща „Труд“, 2018

Ц А Н К О Л А В Р Е Н О В (1 8 9 6 - 1 9 7 8)

ИЗДАНИЕ

Мениджър и координатор:

Лаврен Петров

Концепция:

Анелия Николаева

Съставители:

© Анелия Николаева

© Лаврен Петров

Автори на текстовете:

© Лаврен Петров

© Анелия Николаева

© Ружа Маринска

© Владимир Димитров

© Станислава Николова

© Катя Тинева

© Жанет Митева

Фотографи:

© Анатоли Михайлов

© Емил Данаилов

© Борислав Чернев

Художник:

© Людмил Веселинов

© Фондация „Цанко Лавренов“, 2018 г.

© Книгоиздателска къща „Труд“, 2018 г.

ISBN 978-619-91202-0-0

ISBN 978-954-398-584-5

ИЗЛОЖБА

ЦАНКО ЛАВРЕНОВ – МЕЖДУ МОДЕРНОТО И КАНОНА 120 ГОДИНИ ОТ РОЖДЕНИЕТО НА ХУДОЖНИКА

Софийска градска художествена галерия, 07.06. – 30.08.2016 г.

Градска художествена галерия – Пловдив, 08.10. – 28.10.2016 г.

Организатори:

Фондация „Цанко Лавренов“

Софийска градска художествена галерия

Градска художествена галерия – Пловдив

Мениджъри:

Лаврен Петров – председател на Фондация „Цанко Лавренов“

Агелина Филева – директор на СГХГ

Куратори:

Анелия Николаева, Станислава Николова

Рестаурация: Илнка Чергарова, Ирена Герасимова, Фанчи Атанасова, Диана Минкова, Милена Донкова, Петър Катеринов, Тодор Бръчков, Борислава Попова, Христина Цветкова

Рамкиране: АртЕкспрес, Арковна

Изложбен дизайн: Надежда Олег Ляхова

Връзки с обществеността: Петър Димов

Тактилни карти: Алберто Стайков

Превод на английски език:

Албена Витанова, Нигрита Дейвис и Азила 2004 ЕООД

Транспорт: Иван Фезов

Окачване: Ивайло Димов

Екип на Фондация „Цанко Лавренов“:

Зорница Василева, Любомира Жекова, Марта Цветанова, Юлиян Станкулов, Марияна Аврамова, Емил Данаилов

Екип на ГХГ – Пловдив:

Красимир Линков – директор

Владимир Харбалиев, Мариана Китупова и Милена Китупова

Партньори:

Общински институт „Старинен Пловдив“; Национална галерия; Национален исторически музей; Национален литературен музей; Регионален исторически музей – София; ХГ „Христо Цокев“ – Габрово; ХГ „Атанас Шаренков“ – Хасково; ХГ „Кирил Петров“ – Монтана; ХГ „Проф. Илия Петров“ – Разград; ХГ „Димитър Добрович“ – Сливен; ХГ „Борис Георгиев“ – Варна; Художествена галерия – Силистра; Художествена галерия – Казанлък; ХГ Дарение „Колекция Светлин Русев“ – Плевен; Галерия „Филипополис“; Колекция „Алшанц България“; Колекция „Димитър Инджов“; Колекция „Христо Чиплаков“; Българска национална филмотека; Богословски факултет на Софийски университет „Св. Климент Охридски“; частни колекции

ИЗДАНИЕТО Е ОСЪЩЕСТВЕНО С ЩЕДРАТА ПОДКРЕПА НА:

ФОНДАЦИЯ АМЕРИКА ЗА БЪЛГАРИЯ

АХЕЛОЙ ОПМ ООД

ИВАН ЗЛАТИНОВ

КОНСТАНТИН СТАЙКОВ

ГЕОТЕХМИН ООД

ГЕОСТРОЙ АД

ГЕОТРЕЙДИНГ АД

ЕЛАЦИТЕ-МЕД АД

ВИОЛЕТА И СВИЛЕН СПАСОВИ

СДРУЖЕНИЕ УТИЛИС

ПОАД ЦКБ-СИЛА АД

БЕТЕЛГИУС ООД

АЛЕКСАНДЪР КЕРЕЗОВ

ОННИГ КЮЧЮКЯН

ЗА НЕОЦЕНИМАТА ПОМОЩ, ОКАЗАНА В РАБОТАТА ПО НАСТОЯЩОТО ИЗДАНИЕ,
ИЗКАЗВАМЕ БЛАГОДАРНОСТИ НА:

Александър Омарчевски, Александър Тошев, Амелия Гешева, Анна Росери, Антон Терзийски, Аделина Филева, Агриана Мешкова, Аксиния Джурова, Александър Танев, Антония Джелепова, Антон Василиев, Агнес Фишер, Ана Карена, Александър Сертев, Асен Луков, Атанас Абанозов, Боби Хаджигечев, Богдан Паташев, Бойко Ватев, Бойко Георгиев, Борис Роканов, Бисера Вълева, Валентин Госпоудинов, Весела Христова - Радоева, Виктор Байданов, Витко Бабаков, Венцислав Кадиев, Владимир Балчев, Владимир Харбалиев, Владимир Илиев, Георги Овчаров, Георги Георгиев, Георги Луков, Георги Попов, Даринка Дюгмеджиева, Даниела Ненчева, Димитър Инджов, Димитър Пампулов, Димитър Вучев, Дилиана Димитрова, Димо Колибаров, Долорес Дилова, Дориана Захариева, Евелина Здравкова, Евелина Стойнева, Евгени Недев, Емил Георгиев, Емил Чушев, отец Емил Паралингов, Елизабет Хансон - Хедин, Елисавета Бергер, Елисавета Петрова, Елвис Янков, Иван Звънчаров, Иван Томев, Илза Тодорова, Йорданка Фангькова, Йордан Антоф, Йордан Кисьов, Камен Шишманов, Кирил Кирев, Красимир Линков, Кръстина Илиева, Лора Ненковска, Лучко Луков, Любозар Фратев, Людмил Веселинов, Маргарита Андриевска, Марин Добрев, Мария Луцова, Мария Настева, Марлена Антонова, Милен Попов, Мимо Райчев, Мимо Димов, Мирослав Боршош, Надя Захариева, Недялка Петрова, Недялко Йорданов, Нела Рачевиц, Нигрита Дейвис, Нина Александрова, Николай Христозов, Негово Светейшество българския патриарх и Софийски митрополит Неофит, Павел Тодоров, Пламен Кръстев, Пламена Димитрова - Рачева, Светлин Русев, Сабо Савов, Светла Александрова, Севлия Тодорова, Силвия Дилова, Слава Иванова, Станислав Николов, Стойка Миланова, Стоян Даскалов, Стоян Димков, Стефан Малецов, Теодора Малецова, Тодор Тодоров, Тодор Чобанов, Христо Чиплаков, Христо Запрянов, Христина Цветкова, Христо Генов, Цвета Евлогиева

СЪДЪРЖАНИЕ

Наследството на Цанко Лавренов

Лаврен Петров / 13

Цанко Лавренов между модерното и канона

Анелия Николаева / 23

20-те години – периодът на ранното творчество

Д-р Ружа Маринска / 36

Творчеството на Цанко Лавренов през 30-те и 40-те години

В търсене на националния стил

Анелия Николаева / 92

Цанко Лавренов и земната градина на Богородица

Д-р Владимир Димитров / 208

Късното творчество на Цанко Лавренов

Анелия Николаева / 272

Графичното творчество на Цанко Лавренов

Д-р Станислава Николова / 336

Цанко Лавренов като изкуствовед и художествен критик

Д-р Катя Тинева / 404

Приложения

Живот и творчество в гати (*съставител Анелия Николаева*) / 438

Каталог на други творби (*съставител Лаврен Петров*) / 484

Библиография (*съставител Жанет Митева*) / 504

Ha maika nu

Наследството на Цанко Лавренов

Лаврен Петров

Пазя жив спомен за дядо ми Цанко Лавренов. Той беше вече възрастен и болен човек. Много ми се радваше. Радваше се и когато го бутах с инвалидната количка из апартамента, или поне така си мислех тогава. Години по-късно майка ми разказваше как, докато съм го „возил“, целият пребледнявал и го избивала студена пот. Но инциденти нямаше. Спомням си също, че бях на юбилейната му изложба в Пловдив през 1976 година. На откриването като че ли беше дошъл целият град. Честването беше грандиозно. Возиха ни навсякъде с лъскава лимузина – мерцедес. В града, където се налагаше да мине количката на дядо ми, бяха поставили стъпенки, а по стария калдъръм го носиха на ръце до мястото, което му беше отредено за къща музей. Денят завърши с тържествена вечеря. Не обърнах много внимание на отрупаните маси, а се разхождах между тях и се закачах с гостите. За времето на изложбата дядо ми имаше апартамент в хотел „Тримонциум“ – на разположение по всяко време. Беше щастлив от това голямо внимание.

В онези години Цанко Лавренов живееше с идеята творчеството му да бъде събрано в негов музей в родния Пловдив. След това грандиозно честване той повярва, че това ще се случи. От години беше отделил картини в свой „златен фонд“, които не продаваше както на галерии и институции в страната, така и на световни музеи като Дрезденската галерия, Държавния музей за изобразителни изкуства „А. С. Пушкин“ в Москва, Галерия „Тейт“ в Лондон, изявили желание за откупки.

През 1976 година, в навечерието на голямата юбилейна изложба, е сключен договор с Общински народен съвет – Пловдив (Община Пловдив), според който художникът предоставя 42 свои произведения, а общината се задължава, след като му ги заплати, да изгради къща музей в Стария Пловдив. Определено е и мястото – ул. „Максим Горки“ № 39 (днес ул. „Съборна“). Дядо ми си отиде от този свят две години по-късно, на 18 октомври 1978 година. Малко преди смъртта му се налага да води сложна и изтощителна кореспонденция с държавните институции. Става ясно, че сумата, която трябва да получи по договора, е намалена наполовина. Дядо ми е разочарован, отчаян и обезверен. Той е убеден, че картините му са част от националното богатство, и не приема тяхното обезценяване, което той счита за злонамерено отношение на свои колеги от Държавната покупателна комисия. Още повече че въпреки влошеното му здраве протоколът с оценката се баби повече от година. Надеждата да има собствен музей го крепи. Видял е маке-

та на идейния проект, показан му лично от ангажирания тогава с работата арх. Матей Матеев.

След като дядо ми вече го нямаше, семейството ни – баба ми Йорданка, майка ми Силва и баща ми Александър – продължи борбата за къща музей на художника. Помня, когато ме водеха като дете в Пловдив, как всяко наше посещение завършваше в старата къща на „народните художници“ Златю Бояджиев, Христо Станчев и Цанко Лавренов, в която дълго време бяха изложени в постоянна експозиция част от картините на дядо ми. Към разочарованието на фамилията от неизпълнените обещания се добавяха и тревогите заради лошата материална база. Години по-късно научихме, че сградата на музея е била проектирана от арх. Стюлиан Христов, но към строителство така и не се пристъпи.

В периода 1985–1995 г. част от 42-те картини бяха разпръснати. Една от тях – „Манастирът Трескавец край Прилеп“ (1943), украсяваше стена на читалището в Перуцица. Ние като наследници на художника (аз вече осъзнато приех тази мисия) се чувствахме отговорни за състоянието на платната, независимо че те отдавна не бяха вкъщи. Настоявахме те да бъдат събрани в къща музей на художника. Сигурен съм, че и поради нашите сигнали картините отново бяха събрани заедно. През годините отношенията ни с Община Пловдив във връзка с наследството на Цанко Лавренов останаха сложни. Честването на 100-годишнината на художника в Градската галерия се проведе, без да ни бъде отправена покана. Последваха няколко години на по-смислен диалог с идеята да изготвим съвместен проект. Тогава Община Пловдив взе едностранно решение да предостави етаж от Къща „Мексиканска графика“ в Стария Пловдив за постоянна експозиция на художника. Това беше компромис, който не можехме да приемем предвид договора от 1976 година и моралния ангажимент на гържавата към един значим български художник. Идеята заедно да се грижим за творчеството на големия пловдивчанин засега остава без реализация.

* * *

Да пишеш за собствената си мисия – да опазваш и цениш наследството си, което осъзнаваш като важна част от културната памет на нацията, не е лесна задача. Най-важната цел на този текст обаче е да се приобщи съвременният читател към по-непознати страни от темата за Цанко Лавренов. Избрах да разкажа малка част от спомените, преживяванията и емоциите си през този вече четвърт век, в който съзнателно работих за оставеното от дядо ми. Въпросът отдавна нахвърли прекия контакт с картините, защото завещаното от Цанко Лавренов отношение към изкуството като цяло и днес ме ръководи в работата ми като галерист. Нарекохме семейната ни галерия „Лоранъ“ – това е псевдонимът, с който младият Цанко Лавренов подписва първите си рисунки. Дейността на Галерията ми предоставя шанс активно да участвам в изложбения живот и арт пазара. Неведоми пътища ме срещат с ценни произведения на големи майстори, в това число и с картини на Цанко Лавренов, които не са били в семейството ни. Съпътствани от историите за техните съдби, те продължават да ни учат.

Избрах да говоря от първо лице, защото (освен че става дума за моя дядо) личните ми преживявания, присъствието на любими хора, участието във важни събития ще направят по-автентичен разказа за Цанко Лавренов.

Във възпитаване на грижата за това, което съхранявам, дължа всичко на моята прекрасна майка Силва и на баба ми Йорданка, които си отидоха от този свят преди много години. Те са винаги с мен и вярвам, че подкрепят това, което правя.

